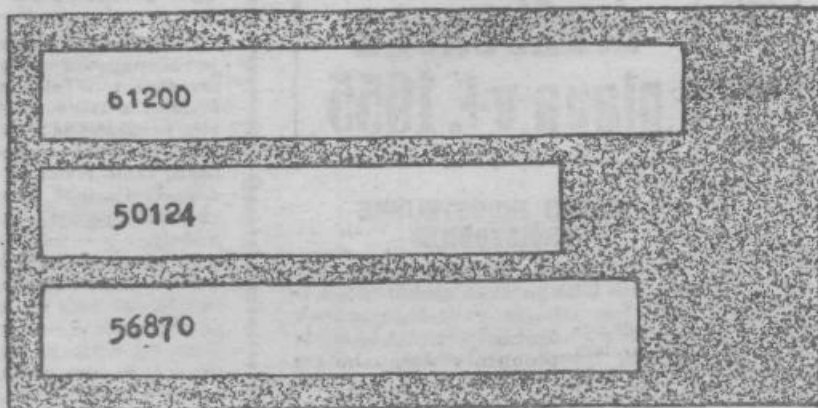

Jugoslavija pridelala desetino svetovnega pridelka konoplje

Površine zasejane s konopljo bi lahko povečali

Risba kaže rentabilnost pridelovanja konoplje. Prvi stolpec zgoraj kaže dohodek od konoplje na hektar, srednji stolpec dohodek od pšenice, spodnji stolpec pa dohodek od koruze na hektar

Pridelek konoplje v svetu

Konoplja je naša najvažnejša rastlina za proizvodnjo vlaken. Gojijo jo skoraj v vseh krajih, toda najvažnejša središča so v Vojvodini in v dolni Moravi.

Konoplja ni v svetu zelo razprostranjena. Gojijo jo samo v Evropi in Aziji. Po površini, posejani s konopljo je naša država v Evropi na tretjem mestu za Sovjetsko zvezo in Italijo.

Površina v 1000 ha	skupen donos vagonov	donos na 1 ha v metrskih stotih
Ves svet	600	224.000
Azija	360	109.000
Evropa	240	115.000
Od tega:		
Jugoslavija	44	22.000
Italija	54	41.000

V tem pregledu ni obsežena Sovjetska zveza, ki je največji proizvajalec konoplje na svetu. Glede na posejane površine sodeluje naša država s 7 odstotki, medtem ko pa proizvodnja predstavlja desetino celotne svetovne proizvodnje konoplje. Delež naše

države v skupni proizvodnji konoplje je večji kakor v posejanih površinah, to pa zato, ker je povprečni donos na ha znatno večji, kakor pa znaša svetovno povprečje. V letu 1953 je bil povprečni donos konoplje na ha v Jugoslaviji za 12 metrskih sto-

tov večji, kakor pa svetovno povprečje. To potrjuje, da ima naša država zelo ugodne pogoje za gojitev te, tako važne tekstilne rastline.

Lansko leto je bilo izredno ugodno za rast tekstilnih rastlin. Ker smo uporabili boljše seme in pa umetna gnojila, smo v letu 1955 dosegli rekorden povojni donos konoplje, ki je znašal 55 metrskih stotov na ha.

Površina in donos konoplje pri zas

Leto	1950	1953	1955
Površina v 1000 ha	71	44	62
Skupni donos vagonov	17.522	22.034	34.200
Donos na ha v metr. stot.	25	50	55

Skupni pridelek konoplje je bil v letu 1955 za eno tretjino večji od osemletnega povprečja

1947-1954 in za polovico večji od donosa v rodovitnem letu 1953.

Izvoz in cene

Konoplja je bila od nekdaj važen izvozni artikel. V letu 1954 je znašala vrednost izvoza konoplje okrog milijardo 230 milijonov dinarjev, kar predstavlja nad eno četrtino celotnega izvoza poljedelskih pridelkov. Glavna kupca naše konoplje sta Nemčija in Francija (celotna vrednost izvoza poljedelskih pridelkov je v letu 1954 znašala okrog 4,5 milijarde dinarjev).

Veliko povpraševanje je vplivalo na formiranje zelo ugodnih cen konoplje. V letu 1955 je znašala odkupna cena drugovrstne konoplje 900 dinarjev, to se pravi, da je bila za 200 dinarjev večja kakor leta 1954. Tako visoka cena in dobra letina v letu 1955 sta pripomogli, da je bila za proizvajalce konoplja ena najbolj rentabilnih kultur. Kako rentabilna je bila gojitev konoplje v Bački, nam kaže naslednji pregled, ki prikazuje dohodek na ha od posameznih posevkov, obračunan po odkupnih cenah in donosih iz leta 1955.

Posevek	Dohodek od ha	din	odstotki
Konoplja	61.200	100	
Pšenica	50.124	82	
Koruzna	56.870	93	

Tako velika rentabilnost konoplje daje proizvajalcem pobudo, da jo gojijo na večjih površinah in da skušajo doseči čim večje donose. Za oboje obstoje v letu 1956 realne možnosti. Pred vojno in v nekaterih povojnih letih je zavzemala konoplja večje površine kakor v letu 1955. Površine s to kulturo pa zlasti lahko povečamo v letošnji spo-

mladanski setvi, ker je bila jezenska setev ozimne pšenice dosti manjša, tako da imamo dovolj površin za povečano setev konoplje.

Donos konoplje lahko še precej povečamo s pravilno agrotehniko, gnojenjem in uporabo kvalitetnega semena. To dokazuje tudi primer iz leta 1955, kakor tudi iz nekaterih predvojnih let, ko smo dosegli znatno večje donose od povprečnih.

Nezadostna predelava konoplje

Pri nas predelujemo konopljo v 52 tovarnah za predelavo konoplje, od katerih jih ima 22 večje kapacitete. Največ jih je v glavnih proizvajalnih središčih v Bački. Glavni proizvodi te predelave so konopljinno vlakno, predivo in tkanine, ki jih izdelujejo vedno več tako za domačo uporabo, kakor tudi za izvoz. Toda znaten del konoplje predelujejo na primitiven način v kmečkih gospodarstvih, medtem ko tovarne za predelavo konoplje dostikrat niso zadostno izkoriščene. Predelava konoplje je bila v letu 1955 takole sliko:

konopljinno vlakna	2056
prediva	528
tkanine	5243

Ce bi več konoplje predelali v tovarnah za predelavo konoplje in če bi bolj izkoristili zmogljivost teh tovarn, bi dosegli, da bi se struktura izvoza izboljšala in da bi bolj zadostili domačim potrebam. Toda struktura izvoza je še vedno neugodna, kar nam kaže naslednja tabela:

Izvoz konoplje v l. 1954

Ime artikla	vagnov
Surova konoplja	584
Cesana konoplja	15
Konopljinno predivo	1,5
Vrvi	6,5

Tabela kaže, da konopljo izvažamo večinoma v surovem, nepredelanem stanju.

Kmetijske izkušnje iz tujih dežel

Zadružništvo na Holandskem

Na Holandskem je zadružništvo zelo razvito. Skupaj imajo okrog 5000 zadrug, ki zaposlujejo okrog 45.000 delavcev in namočancev. Največ imajo kmetijskih zadrug, dočim, je potrošniških znatno manj. Kmetijske zadruge so pretežno specializirane, to se pravi, da se vsaka zadruga bavi z določeno vrsto dejavnosti.

Oskrbovanje kmetijstva po zadrugah

Na Holandskem imajo 1160 kmetijskih nabavno-prodajnih zadrug z okrog 140.000 člani. Te zadruge oskrbujejo svoje člane z živinsko krmo, umetnimi gnojili, semeni, semenskim krompirjem, kurivom, stroji in drugimi sredstvi za kmetijstvo (nekateri izmed njih se bavijo tudi s prodajo žita in semena za račun svojih članov). Računajo, da okrog 60 odstotkov živinske krme in umetnega gnojila prodajo po zadrugah.

Pri njih je zlasti razvita mlekarska industrija na zadružni podlagi. Zadružnih mlekarin imajo okrog 400. Te so se specializirale na posamezne mlečne proizvode (na primer na surovo maslo, sir, mleko v prahu itd.). Leta 1952 so zadružne mlekarne pokupile skoraj tri četrtine vsega mleka, kar znaša okrog tri milijone 200 tisoč ton. V vsaki mlekarini so predelali povprečno 8 milijonov 300 tisoč kg mleka. Zadružna industrija je udeležena v proizvodnji surovega masla s 53 odstotki, mleka v prahu s

75 odstotki in kondenziranega mleka s 34 odstotki.

Pomembno mesto zavzemajo tako imenovane avkacije za zelenjavo in cvetje. Takih zadrug imajo okrog 150 z blizu 60 tisoč člani. Skoro vso zelenjavo in sadje prodajajo po teh zadrugah. Leta 1952 je znašal promet teh zadrug 376 milijonov guldenov (okrog 3 milijarde dinarjev).

Zadruga za prodajo jajc imajo okrog 30. Te prodajo skoraj 40 odstotkov vseh jajc v Holandiji.

Velik delež pri pridelovanju semena

Zadruge imajo tudi pomemben delež pri proizvodnji in prometu s semenom in semenskim krompirjem. 35 največjih zadrug, ki se bavijo s semenarstvom, je združeno v zvezo. Zadruge so se specializirale za promet s posameznimi vrstami semena. Tako je na primer največji izvoznik semenskega krompirja zadruga v Lenvardenu, največji izvoznik žita pa je osrednji biro v Rotterdamu.

Po vojni je zelo narasel vpliv živinorejskih zadrug, ki imajo okrog 52.000 članov. Te zadruge posedujejo nekoliko klavnic. Imajo tudi zadruge za prodajo

volne, ki šteje okrog 51.000 članov.

Tovarne na zadružni podlagi

V Holandiji imajo 19 tovarn, ki izdelujejo karton iz slame, kar predstavlja zelo važen izvozni artikel. 10 takih tovarn, ki imajo okrog 65 odstotkov skupne proizvodnje, je na zadružni podlagi. Tudi mnoge tovarne sladkorja so zadružna lastnina. Računajo, da je okrog 65 odstotkov proizvodnje sladkorja v zadružnih rokah. Na Holandskem imajo tudi 15 zadružnih tovarn krompirjevega škroba, na katere odpade okrog 85 odstotkov proizvodnje. Imajo tudi veliko zadružno tovarno superfosfata, ki daje okrog 30 odstotkov celotne holandske proizvodnje (v Holandiji je sicer zelo razvita proizvodnja in potrošnja superfosfata). Edina tovarna za predelavo lanu je zadružna lastnina.

Zadruge za uporabo kmetijskih strojev

Leta 1952 so imeli na Holandskem 700 zadrug za uporabo kmetijskih strojev (od tega je bilo 180 zadrug za mlatnice). Te zadruge so včlanjene v 7 pokrajina-

skih zvez, ki so združene v eno osrednjo zvezo. To so v glavnem nove zadruge in imajo na Holandskem lepo perspektivo.

Po vojni so se začele razvijati tudi zadružne sušilnice sena. Takih sušilnic imajo okrog 50. V zadružnih sušilnicah proizvajajo okrog 65 odstotkov sena. Skoraj vse so združene v eno zvezo, ki ni poslovna organizacija.

Razvito kreditno poslovanje

Na Holandskem so zelo razvite tudi kreditne zadruge, katerih člani so večinoma farmerji, pa tudi iz vrst mestnega prebivalstva. Takih zadrug imajo 1320 z okrog 300.000 člani. Skupne hranilne vloge so znašale leta 1952 okrog dve milijardi guldenov (okrog 158 milijard dinarjev). Te zadruge so včlanjene v dve zadružni banki.

Na Holandskem so razvite tudi potrošniške zadruge. Imajo jih okrog 300 s 325.000 člani. Te zadruge imajo okrog 1160 delavnic, 250 pekarn in precejšnje število industrijskih podjetij.

Od ostalih je treba omeniti tudi zadruge za gradnjo stanovanj, katerih imajo 1170 in ki so zgradile okrog 314.000 hiš.

Na Holandskem imajo poleg tega tudi znatno število društev za zavarovanje imetja pred požarom, za življenjsko zavarovanje, dalje za zavarovanje živine itd. Tudi ta društva delujejo na zadružni podlagi.

Na Holandskem imajo zelo dosti različnih zvez, ki združujejo posamezne vrste zadrug. To so v mnogih primerih poslovne organizacije, so pa tudi take, ki se ne bavijo s poslovnimi, temveč samo z organizacijskimi vprašanji. Skoraj vse osrednje zadružne organizacije so včlanjene v nacionalno zvezo v Haagu (v tej zvezi je včlanjenih 22 osrednjih organizacij). Ta zveza ima naloge, da se bavi s propagando, da zastopa in štiti pravice zadružnikov in da skrbi za nemoten razvoj zadružništva.

Kakor vidimo se je na Holandskem razvilo specializirano zadružništvo, ki služi farmerjem kot poslovna organizacija. Primer holandskih zadrug kaže, koliko različnih možnosti je za razvoj raznih vrst dejavnosti. Individualno farmersko proizvodnjo so povežali s kooperacijo tako v procesu predelave in prometa, kakor tudi pri oskrbovanju s poljedelskimi surovinami in uslugami s stroji. Tudi v naših pogojih bi lahko na številnih primerih dokazali, da dobro razvita in organizirana kmetijska zadruga lahko rešuje vsa vprašanja, ki zanimajo kmetijskega proizvajalca.